Socialutskottets betänkande

1978/79:35

med anledning av motion om samverkan mellan arbetsterapi och hemslöjd

Motionen

I motionen 1978/79:1277 av Gunnar Oskarson m. fl. (m) hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen anhålla att motionen överlämnas till 1977 års hemslöjdsutredning för beaktande av de i motionen framförda synpunkterna.

Motionärerna anför bl. a. följande.

Ett arbetsfält som har samma intresseområde som hemslöjden borde rätteligen vara terapin i alla dess former. För de pensionärer, handikappade eller sjuka människor, som i dag kommer i åtnjutande av terapiverksamhet i olika former, borde det finnas ett avyttringsområde inom den egna regionen. Därför bör terapin kopplas närmare till hemslöjden. I stor utsträckning tillverkas runt om i ålderdomshem, dagcenter och sjukhus i vårt land samma slag av produkter som man finner inom hemslöjdens ram. Terapins produkter är i material eller halvfabrikat inköpta från stora försäljningsorganisationer för handarbetsindustrin.

Genom en koppling mellan hemslöjden och terapin skulle den ena samhälleliga intresseorganisationen kunna stödja den andra. Terapin skulle kunna få sitt arbetsmaterial från hemslöjden, som i sin tur skulle kunna komma på konkurrenskraftig nivå med nuvarande försäljningsorganisationer till terapin. Härigenom skulle hemslöjden förutom att vara ett kulturbärande element även fylla en viktig uppgift ur sysselsättningssynpunkt för många människor som av olika orsaker är avskilda från den traditionella arbetsmarknaden.

Stat och landsting har visat sin uppskattning av hemslöjden genom visst ekonomiskt stöd till verksamheten. Hemslöjdsföreningarna arbetar dock i ett ekonomiskt kärvt klimat. Genom samarbete och samverkan mellan terapi och hemslöjd skulle verksamheten vinna i styrka. En sådan uppläggning skulle ge affärsverksamheten en väsentlig funktion men också bidra till att sprida kännedom om hemslöjdens stora kulturella värde. – – –

Motionärerna framhåller att 1977 års hemslöjdsutredning, som har i uppdrag att göra en översyn av gällande riktlinjer för det statliga stödet till hemslöjden, enligt direktiven för utredningsarbetet är oförhindrad att ta upp övriga frågor med anknytning till hemslöjdsverksamheten samt att utredningen bör få i uppdrag att förutom översyn av statligt stöd till hemslöjdsföreningarnas rådgivning, utbildning och affärsverksamhet även granska förutsättningarna för ett närmare samarbete och samverkan mellan terapiverksamhet och hemslöjd enligt vad som angetts i motionen.

Arbetsterapi

Arbetsterapi utgör en del av de rehabiliterande insatserna inom sjukvården m. fl. områden och förekommer inom sluten vård på kroppssjukhus, psykiatriska sjukhus, rehabiliteringskliniker, inom långtidssjukvård, åldringsvård och kriminalvård samt inom omsorgen om psykiskt utvecklingsstörda. Arbetsterapi förekommer också inom öppen vård, t. ex. inom distriktsvård, på hjälpmedelscentraler, vid socialförvaltningar, inom dagcenterverksamhet och arbetsvård.

Arbetsterapi går ut på att patientens fysiska, psykiska och sociala funktioner genom olika former av behandling skall bibehållas och förbättras. Målet är att patienten så självständigt som möjligt skall kunna klara sig i hemmet, på arbetet och på fritiden. Arbetsterapi kräver patientens aktiva medverkan och kan innebära olika former av undervisning och träning.

Arbetsterapi kan inom olika vårdformer vara en renodlad behandlings- och rehabiliteringsinsats.

Behandling kan innebära t. ex. att fortsätta en förbättrande rörelse- eller talträning som påbörjats på ett sjukhus eller att behandla och träna så att uppnådd förbättring bibehålls. Behandlingsformerna är ADL-träning (träning i det dagliga livets aktiviteter), social träning samt träning av olika fysiska och psykiska funktioner. Den primära ADL-träningen och delar av aktiveringen kan i långa stycken med fördel samordnas med arbetet på vårdavdelningarna, medan den övriga arbetsterapibehandlingen helt eller delvis kan kräva individuell behandling i särskilda lokaler, samt i vissa fall utanför vårdinstitutionen.

På t. ex. ett sjukhem kan arbetsterapi därutöver ha som målsättning att medverka till att "ge liv åt åren".

Inom arbetsterapi är de eventuella produkter som framställs aldrig det primära. Det som sker med patienten är det väsentliga. Det kan t. ex. vara rent kroppsligt genom att patienten får ökad kondition och förmåga eller psykiskt genom att patienten bibehåller intresse för det som sker runt omkring, genom att individens integritet bevaras eller socialt genom samspel mellan patienten och andra människor.

Hemslöjden

F. n. finns ett 50-tal hemslöjdsföreningar i landet, vilka förser slöjdare med råvaror, mönster och modeller samt övertar alster för försäljning. I föreningarnas verksamhet ryms en betydande del ideell verksamhet, som syftar till bl. a. att sprida kunskap om hemslöjdens kulturella värden. Föreningarna anordnar kurser, föredrag och utställningar samt ger råd och upplysningar åt slöjdare och allmänhet.

Hemslöjdsföreningarnas huvudorganisation är Svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund (SHR).

1977 års hemslöjdsutredning

Med stöd av ett regeringens bemyndigande har tillkallats 1977 års hemslöjdsutredning (I 1977:05) med uppdrag att göra en översyn av gällande riktlinjer för det statliga stödet till hemslöjden. Utredningen är enligt direktiven för utredningsarbetet oförhindrad att ta upp även andra frågor med direkt anknytning till hemslöjden.

Under utredningsarbetet har frågan om hur det kunnande som finns inom hemslöjden skall kunna användas i arbetsterapi berörts.

Utredningen beräknas komma att slutföra sitt arbete under innevarande år.

Utskottet

I motionen 1978/79:1277 av Gunnar Oskarson m. fl. (m) tas upp frågor om samverkan mellan arbetsterapin vid vårdinrättningar och hemslöjden.

Motionärerna framhåller att hemslöjdsföreningarna genom att tillhandahålla förlagor och material varit av väsentlig betydelse för de människor som för egen del önskat tillverka produkter för hemmet och genom försäljning av hemslöjdsprodukter kunnat ge inkomster till människor som t. ex. på grund av barnpassning eller handikapp är hemmabundna. Även hemslöjdens uppgift att inspirera till eget skapande påpekas. Motionärerna framhåller i fråga om arbetsterapin vid vårdinrättningar bl. a. att det runt om i ålderdomshem, dagcentra och sjukhus av pensionärer, handikappade och sjuka människor i stor utsträckning tillverkas samma slag av produkter som man finner inom hemslöjden, av material eller halvfabrikat som inköps från stora försäljningsorganisationer för handarbetsindustrin. Enligt motionärerna borde det för arbetsterapin finnas ett avyttringsområde inom den egna regionen.

Motionärerna anser att hemslöjden och arbetsterapin har samma intresseområden och att de skulle kunna stödja varandra genom att samarbeta med varandra. Arbetsterapin skulle enligt motionärerna kunna få sitt arbetsmaterial från hemslöjden, och hemslöjden skulle i sin tur kunna komma på konkurrenskraftig nivå med nuvarande försäljningsorganisationer för arbetsterapin. Vid ett samarbete mellan hemslöjd och arbetsterapi skulle vidare enligt motionärerna hemslöjden kunna fylla en viktig uppgift från sysselsättningssynpunkt för många människor som av olika orsaker är avskilda från den traditionella arbetsmarknaden. Motionärerna begär att motionen skall överlämnas till 1977 års hemslöjdsutredning (I 1977:05) för beaktande av de synpunkter om ett närmare samarbete och samverkan mellan arbetsterapin och hemslöjden, som framförts i motionen.

Arbetsterapin vid olika vårdinstitutioner syftar till att patientens fysiska, psykiska och sociala funktioner genom olika former av behandling skall bibehållas och förbättras så att patienten så självständigt som möjligt skall

kunna klara sig i olika sammanhang. Behandlingen kan avse träning i det dagliga livets aktiviteter (ADL-träning), social träning samt träning av olika fysiska och psykiska funktioner. Framställning av produkter är mot denna bakgrund inte det primära för den slöjdbetonade delen av verksamheten utan den fysiska, psykiska och sociala träning som patienterna erhåller.

Även om arbetsterapin har annat syfte än hemslöjden, som mera är inriktad på produktion och ett ekonomiskt resultat, kan man tänka sig att arbetsterapin och hemslöjden skulle kunna ha nytta av ett samarbete med varandra i olika frågor.

1977 års hemslöjdsutredning har i uppdrag att göra en översyn av gällande riktlinjer för det statliga stödet till hemslöjden men är enligt direktiven för utredningsarbetet oförhindrad att ta upp även andra frågor med direkt anknytning till hemslöjden. Under utredningsarbetet, som beräknas slutföras innevarande år, har man berört frågan om hur det kunnande som finns inom hemslöjden skall kunna användas inom arbetsterapin. Det får ankomma på utredningen att pröva om förslag i motionens syfte närmare bör utredas. Mot bakgrund av vad utskottet ovan anfört kan utskottet inte finna det motiverat att riksdagen tar något initiativ med anledning av motionen. Utskottet avstyrker således motionen.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1978/79:1277.

Stockholm den 19 april 1979

På socialutskottets vägnar
KERSTI SWARTZ

Närvarande: Kersti Swartz (fp), Erik Larsson (c), Anna-Greta Skantz (s)*, John Johnsson (s), Bengt Bengtsson (c), Ivar Nordberg (s), Kjell Nilsson (s)*, Britt Wigenfeldt (c), Sven-Gösta Signell (s), Per Gahrton (fp)*, Ulla Tillander (c), Stig Alftin (s), Stig Olsson (s), Blenda Littmarck (m)* och Ingegerd Troedsson (m).

*Ej närvarande vid betänkandets justering.

GOTAB 61795 Stockholm 1979